

Gorilla ja bonobo pelastajina

Brookfieldin eläintarhassa Chicagossa sattui parikymmentä vuotta sitten tapaus, joka nousi hetkeksi otsikoihin eri puolilla maailmaa. Oli kaunis kesäpäivä, ja gorilla-aitausta ympäröi tavanomaisen sankka joukko yleisöä. Eräs innokkaana säntäilevä kolmivuotias poika katosi äitinsä näköpiiristä jalkojen ja takinliepeiden sekaan. Äiti koetti löytää lastaan tungoksesta, mutta tämä oli jo ehtinyt kiivetä aidalle, joka erotti gorillat yleisöstä. Gorillojen asumus oli syvä kaivanto, ja yleisö katseli niitä näköalatasanteelta seitsemän metriä ylempää. Innokas poika kurkotteli aidan harjalla nähdäkseen paremmin valtavat karvaturrit. Ennen kuin kukaan ehti puuttua asiaan, poika horjahti aidan yli. Kauhistuneen yleisön silmien edessä hän putosi koko seitsemän metrin matkan ja mätkähti maahan gorilla-aitauksessa.

Kun poika makasi tajuttomana ja gorillat lähestyivät, moni uskoi lopun koittaneen. Ensimmäisenä pojan luokse ehti gorillanaaras nimeltä Binti Jua, jonka selässä ratsasti sen oma poikanen. Binti Jua nosti tajuttoman ihmislapsen varovasti syliinsä ja lähti kantamaan häntä kohti ovea, josta eläintarhan hoitajilla oli tapana tulla aitaukseen. Matkaa oli sen verran, että sitä ei taiteta hetken mielijohteesta. Gorillan oli muun muassa kahlattava vesialtaan läpi, mikä ei ole aivan helppoa, kun sekä kannattelee hervotonta lasta sylissään että kuljettaa omaa poikastaan. Taapertaessaan ovea kohti Binti Jua piti muut gorillat hienovaraisesti loitolla. Aina kun joku utelias lähestyi, se käänsi selkensä ja suojasi poikaa jyrkällä vartalollaan. Ovelle päästyään se odotti hoitajia, jotka riensivät juoksujalkaa paikalle, ja laski sitten tajuttoman kantamuksensa huolellisesti heidän syliinsä. Myöhemmin poika toipui täysin.

Binti Juan auttamishalua saattoi lisätä se, että se oli itse aikoinaan poikasena kasvanut ihmisten eikä gorillaemon hoivissa. Ihminen saattoi siis olla sen kokemusmaailmassa suuremmassa määrin "yksi meistä" kuin gorilloilla yleensä. Joskus harvoin ihmisapinat kuitenkin pelastavat sellaisiakin eläimiä, joiden parissa ne eivät ole kasvaneet – ja joiden ei tarvitse olla edes nisäkkäitä.

Brittiläisessä Twycrossin eläintarhassa sattui kerran tapaus, jossa bonoboaitauksen lasiseinään törmäsi kottarainen. Pökertynyt mustankirjava höyhenkasa tipahti suoraan bonobojen eteen. Naaras nimeltä Kuni otti sen varovasti käteensä. Kottarainen ei liikahtanutkaan. Kuni tökkäsi pientä otusta varovasti sormellaan. Mitään ei tapahtunut. Kuni nousi seisomaan pitäen liikkumatonta lintua yhä kädessään ja lähti kiipeämään ylös aitauksessa töröttävää suurta puunrunkoa. Päästyään kiipeilypuun latvaan se levitti kottaraisen molemmat siivet varovasti yksi kerrallaan. Sitten se heitti hoidokkinsa kaikin voimin syvän vallihaudan yli, joka erotti bonobot yleisöstä. Tässä vaiheessa kottarainen tuli tajuihinsa, mutta tipahti edelleen puoliksi pökerryksissä vallihaudan toiselle reunalle. Sinne Kuni ei päässyt, mutta se asettui asemiin omalle puolelleen vallihautaa ja jäi tarkkailemaan kottaraista silmä kovana. Aika kului, ja siivekäs alkoi hypähdellä maassa höyhenet pörhöllään. Lopulta se tokeni tarpeeksi lentääkseen omin siivin tiehensä.

Vaikka tämä tapahtumaketju ei olekaan aivan oikeaoppinen esimerkki siitä, millaista ensiapua ikkunaan törmänneelle linnulle pitäisi antaa, siinä on silti muuan vaikuttava piirre. Jos onnettomuuden uhri olisi ollut bonobo, toiset bonobot olisivat yrittäneet auttaa sitä aivan muilla tavoin kuin viskaamalla sen puunlatvasta kädet levällään ilmaan. Kuni siis ilmeisesti koki, että asiat ovat nyt väärällä tolalla, ja yritti ymmärtää, millaista apua nimenomaan lintu saattaisi tarvita.

Kiintymys voi joskus ulottua yli lajirajojen – etenkin silloin, kun molemmat osapuolet ovat pienestä pitäen kasvaneet toisen lajin seurassa. Kuvan kissa on jaavanmakakin syleilyssä vapaaehtoisesti, minkä näkee kissan rennosta asennosta ja raollaan olevista silmistä. Huolestuneen kissan silmät avautuisivat pyöreämmiksi, mitä usein näkeekin kissoista otetuissa valokuviissa. Kuva: Wikimedia Commons / Salim Virji.

Katkelma on Helena Telkänrannan tietokirjasta *Millaista on olla eläin?* (SKS Kirjat 2015). Teos käsittelee eläinten kokemusmaailmaa, esimerkiksi niiden kokemia tunteita, ja on luettavissa Äly-kirjastossa.